

ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг “Нам Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 10-т заасны дагуу байгуулагдаж, улсын хэмжээний бодлого дэвшүүлж ажиллана.”, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Намыг Монгол Улсын сонгуулийн эрх бүхий иргэдийн нэг хувиас доошгүй тооны иргэн эвлэлдэн нэгдэж байгуулна.” гэж заасан нь иргэдийн сайн дураараа эвлэлдэн нэгдэж улс төрийн нам байгуулах эрхийг баталгаажуулж өгсөн.

Улс төрийн намын тухай хуулийг 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан бөгөөд энэхүү хууль нь 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хэрэгжсэн. Энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт “Монгол Улсын сонгуулийн эрх бүхий иргэн сайн дурын үндсэн дээр эвлэлдэн нэгдэх, нам байгуулах, намд элсэх, намаас гарах, хууль тогтоомж болон тухайн намын дүрэм, намын хөтөлбөрт нийцүүлэн түүний үйл ажиллагаанд оролцох, намыг дэмжих, эс дэмжих эрхтэй.” гэж, мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.5-д “Монгол Улсын Их Хурлын болон аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох;” гэж, 7.1.9-д “хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг боловсруулж, сонгогчдод танилцуулах, сурталчлах;” гэж тус тус заасан. Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар Улсын дээд шүүхэд бүртгэлтэй намууд хуульд нийцүүлж дүрэм, журмаа шинэчлэн бүртгүүлэх зүй ёсны шаардлага үүссэн.

Улс төрийн намын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.3 дахь хэсэгт “Намын дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, намын даргыг томилсон шийдвэрийг 60 хоногийн дотор Улсын дээд шүүхэд албан ёсоор хүргүүлнэ.” гэж, 17 дугаар зүйлийн 17.2.1-д “намын дүрэм, хөтөлбөрийг батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;” гэж, 17 дугаар зүйлийн 17.4 дэх хэсэгт “Намын төлөөллийн төв байгууллагын гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь санал гаргавал намын дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж болно. Энэ нэмэлт, өөрчлөлт нь намын дүрмийн гуравны нэгээс хэтрэхгүй байна.” гэж тус тус хуульчилсан боловч нэгэнт үйл ажиллагаа нь хэвийн явагдаж байгаа улс төрийн намын хувьд дүрэм, журмаа Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлчихсэн тул зөвхөн дүрэм, журмаа хуульд нийцүүлэн шинэчлэн батлаад бүртгүүлэх асуудал үүссэн. Энэхүү асуудлыг Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулиар шийдвэрлэхээр болсон. Тухайлбал, Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд “нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хойш зургаан сарын дотор авч хэрэгжүүлэх бөгөөд уг өөрчлөлтийг улсын дээд шүүхэд 30 хоногийн дотор хүргүүлнэ.” гэж заажээ.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын хэмжээнд Улсын дээд шүүхэд нийт 37 улс төрийн нам бүртгэлтэй бөгөөд 2024 оны Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуульд 22 нам эвсэл оролцсон. Эдгээр нам эвслүүдэд дүрэм, журмаа хуульд нийцүүлэн шинэчлэн Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх зайлшгүй шаардлагатай.

Гэтэл хууль хэрэгжиж эхэлсэн он буюу 2024 оны 06 дугаар сард Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль, 10 дугаар сард орон нутгийн сонгуулийн жил таарсан нь улс төрийн намуудад Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд заасан хэд хэдэн хориглосон заалтыг зөрчих магадлал үүссэн тул улс төрийн намууд дүрэм, журмаа өөрчлөх талаар хэлэлцүүлэг, намын бүх шатны гишүүдийн шат шатны хурлуудаа хийж чадахгүйд хүрсэн.

Мөн Улс төрийн намууд 2024 оны 01 дүгээр сараас эхлэн Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө боловсруулах, нэр дэвшигчээ тодруулах, сонгуулийн сурталчилгаа хийх, сонгуулийн үр дүнгээр Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хурал, сонгуулийн үр дүнгээр шинэ Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, үүний дараа орон нутгийн сонгуулийн үйл ажиллагаа явагдаж дуустал аль нэг улс төрийн намуудад дүрэм, журмаа шинэ хуульд нийцүүлэх боломж, хугацаа байсангүй.

Улс төрийн нам дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь намууд их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх юм. Энэ ажлуудыг зохион байгуулахад багагүй хугацаа шаардлагатай байна.

Иймд Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд заасан намууд дүрмээ Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн шинэчлэн батлуулж Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх хугацааг хойшлуулж улс төрийн намуудад бодит хугацааг тогтоож өгөх хуулийн төслийг санаачлан боловсрууллаа.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар Улсын Их Хурлаас батлагдсан Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга хэрэгжих боломжтой болохын зэрэгцээ Улс төрийн намууд дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намын нэгж хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь нам их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх боломж бүрдэх юм.

---оОо---

УЛС ТӨРИЙН НАМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс дагаж мөрдөж эхэлсэн.

Хуулийн төсөл нь 2 зүйлтэй. Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийг Нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг Улс төрийн намын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн, уг өөрчлөлтийг Улсын дээд шүүхэд 2027 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор хүргүүлнэ.” хэмээн хугацаа хойшлуулах өөрчлөлт, болон хуулийн үйлчлэх хугацааг зааж өгсөн.

Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-д намууд дүрэм, журмаа нийцүүлэн шинэчлэн батлах шаардлага үүссэн. Энэхүү хуулиар Намын дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, намын даргыг томилсон шийдвэрийг 60 хоногийн дотор Улсын дээд шүүхэд албан ёсоор хүргүүлэхээр, намын төлөөллийн төв байгууллагын гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь санал гаргавал намын дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх зэрэг зохицуулалтыг оруулсан байгаа бөгөөд үйл ажиллагаа нь хэвийн явагдаж байгаа улс төрийн намын хувьд дүрэм, журмаа Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлчихсэн хэвийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээдийн хувьд намын дүрэм, журмаа шинэчилсэн найруулгын хуульд нийцүүлэх зайлшгүй шаардлага үүссэн.

Гэтэл хууль хэрэгжиж эхэлсэн он буюу 2024 оны 06 дугаар сард Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль, 10 дугаар сард орон нутгийн сонгуулийн жил таарсан нь улс төрийн намуудад Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд заасан хэд хэдэн хориглосон заалтыг зөрчих магадлал үүссэн тул улс төрийн намууд дүрэм, журмаа өөрчлөх талаар хэлэлцүүлэг, намын бүх шатны гишүүдийн шат шатны хурлуудаа хийж чадахгүйд хүрсэн.

Мөн Улс төрийн намууд 2024 оны 01 дүгээр сараас эхлэн Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө боловсруулах, нэр дэвшигчээ тодруулах, сонгуулийн сурталчилгаа хийх, сонгуулийн үр дүнгээр Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хурал, сонгуулийн үр дүнгээр шинэ Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, үүний дараа орон нутгийн сонгуулийн үйл ажиллагаа явагдаж дуустал аль нэг улс төрийн намуудад дүрэм, журмаа шинэ хуульд нийцүүлэх боломж, хугацаа байсангүй.

Улс төрийн нам дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь намууд их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх юм. Энэ ажлуудыг зохион байгуулахад багагүй хугацаа шаардлагатай байна.

Иймд Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд

заасан намууд дүрмээ Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн шинэчлэн батлуулж Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх хугацааг хойшлуулж улс төрийн намуудад бодит хугацааг тогтоож өгөх хуулийн төслийг санаачлан боловсрууллаа.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенц болон бусад хууль тогтоомжид нийцсэн бөгөөд хуулийн төслийг дагаж бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагагүй болно.

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг 2024 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдөр Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны сайтад байршуулж, олон нийтийн хэлэлцүүлгийг хийсэн бөгөөд хуулийн төсөлд холбогдох саналд ирээгүй байна.

---oOo---